

Helmut Gross

ADALÉKOK A JÁSZBERÉNYI ÉS A VECHTAI FŐISKOLÁK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS TÖRTÉNETÉHEZ

Bevezetés, a kapcsolat felvétele

A magyarországi rendszerváltás után partnerkapcsolat alakult ki a jászberényi és a vechtai állami gimnázium között. A vechtai gimnázium igazgatójának sikerült megnyerni Vechta város polgármesterét és Gazdasági Bizottságát annak a tervnek, hogy létesüljön a két város között testvérvárosi kapcsolat. Ezzel szinte egyidőben, 1990-ben a német szakos Stanitz Károly indítványára a Jászberényi Tanítóképző Főiskola akkori főigazgatója, Nagy József javasolta az Osnabrücker Egyetem Vechtai Tagozatának egy cserekapcsolat elindítását. Ez a három kezdeményezés összekapcsolódott, és 1991 pünkösdjén oda vezetett, hogy egy háromfős küldöttség utazott Jászberényből Vechtába, amelynek tagjai Magyar Levente polgármester, Szentesi Mihály, az Oktatási Bizottság elnöke és Stanitz Károly, a Jászberényi Tanítóképző Főiskola nemzetközi kapcsolatokért felelős oktatója voltak. Ez utóbbi és Helmut Gross, a Vechtai Egyetemi Tagozat nemzetközi kapcsolatokért felelős tanára között kialakult kapcsolat eredményeképpen fokozatosan különböző cserekapcsolatok alakultak ki.

Az együttműködés különböző formáinak kialakulása

Az első lépést Helmut Gross és Prof. Hartmut Hacker tájékoztató látogatása jelentette 1991 júliusának végén, amelynek célja a jászberényi főiskola és az együttműködésben érdekelt oktatók megismerése volt. E látogatás során arról esett szó, milyen lehetőségei vannak oktatók és hallgatók csoportos és egyéni cserelátogatásainak mindkét irányban.

A csoportos cserelátogatások terve egy háromoldalú program keretében valósult meg: a Vechtai Egyetemi Tagozat akkor már 1984 óta egy egyhetes kétoldalú programban vett részt az Angers-i Tanítóképző Főiskolával, amelynek célja a német (Alsó-Szászország) és a francia oktatási rendszer összehasonlítása, valamint az egyes iskolai tantárgyak koncepciójának és didaktikájának megvitatása volt. Ezt a programot a Német-Francia Ifjúsági Iroda (OFAJ/DFJW) támogatta és támogatja máig is, és ez a szervezet lehetővé tette annak idején, hogy az ilyen eredményesnek bizonyult programokba bekapcsolódhassanak harmadik partnerként közép- és kelet-európai országok intézményei is.

Az angers-i kollégák, elsősorban Prof. Pierre Pichot, majd (az ő nyugdíjba vonulása után) 2000 óta Prof. Hervé Girault örömmel fogadták a háromoldalú együttműködés lehetőségét, és azóta is lelkesen és tevékenyen támogatják.

A jászberényi német műveltségi területes hallgatóknak egy féléves vechtai részképzését, valamint a vechtai nyelvszakos hallgatók kettő-négyhetes tutori tevékenységét a jászberényi hallgatókkal a DAAD (Német Akadémiai Csereszolgálat) keleti partnerség programjának a támogatásával lehetett megvalósítani. Az oktatók kölcsönös cseréjét, amelynek célja a tájékozódás, szakmai beszélgetések, valamint vendég-előadások tartása, szintén ennek a forrásnak a felhasználásával lehet megvalósítani 1995 óta, amikor is a két intézmény megkötötte az együttműködési szerződést.

További egyéni cserelehetőséget jelent vechtai zenetanárok vagy ének-zene szakos hallgatók számára az a kettő-négyhetes program, amelynek keretében a résztvevők Jászberényben, Budapesten és Kecskeméten a Kodály-módszert tanulmányozhatják. Ennek a programnak a pénzügyi háttérét Jászberény város ösztöndíja biztosítja, amelyet a város polgármestere 1993-ban a testvérvárosi szerződés aláírása alkalmából ajánlott fel Vechta városának. A programot a két város zeneiskolája koordinálja.

Az eddigi csereprogramok áttekintése

Pedagógiai program

E program keretében 1992 óta találkoznak tíz-tizenöt fős tanító szakos hallgatói csoportok Angers-ből (Franciaország), Vechtából és Jászberényből két-két oktató kíséretében évente egy alkalommal váltakozva a három intézmény valamelyikének székhelyén. A vendégek és a vendéglátók képviselői óvodákat és iskolákat látogatnak meg, a látottakat és az ezek alapját képező pedagógiai koncepciókat megvitatják a pedagógusokkal, majd a főiskolákon a napi témákhoz kapcsolódó referátumokat hallgatnak meg. Estéknént közösen sportolnak, szórakoznak, és személyes kapcsolatokat építenek. Később kettes vagy hármas csoportokban írják le egy-egy félnap programját a Német-Francia Ifjúsági Iroda számára készülő beszámolóhoz, amelyet végül egy vechtai vagy angers-i oktató állít össze.

A program élő, és a hallgatók szívesen vesznek részt benne. Mi, akik a programot koordináljuk, újra és újra örömmel tapasztaljuk, milyen gyorsan alakulnak ki a gyümölcsöző szakmai és személyes kapcsolatok a nyugat-franciaországi, az északnyugat-németországi és az alföldi hallgatók között, amelyek közül számos később is megmarad.

Azok az iskolai tantárgyak, amelyeknek koncepcióit a programok során megvizsgálták a résztvevők, a következők:

- német nyelv az óvodában,
- angol nyelv az iskolaelőkészítőben,

- angol nyelv az alsó tagozatban,
- matematika az alsó tagozatban,
- környezetismeret,
- számítástechnika az alsó tagozatban,
- a hittan mint rendes tantárgy.

Az oktatási rendszerek összehasonlításánál a fő szempontok: a korai vagy késői beiskolázás kérdése, óvoda vagy iskolaelőkészítő, egésznapos vagy félnapos iskola, a német hármas tagolású rendszer (Hauptschule, Realschule, Gymnasium) + egy negyedik, integrált forma, aminek a neve Gesamtschule, szemben a francia iskolaelő-készítő-alsó tagozat- college-líceum rendszerrel. Az összehasonlítás során szóba kerül az alsó-szászországi Orientierungsstufe (orientációs szakasz a negyedik osztály után, amelyet most a 2004/2005-ös tanévvel bezárólag megszüntetnek), a francia college, valamint a magyar 4+8, 6+6 vagy 8+4 osztályos rendszer. Fontos kérdés a viták során az is, hogyan szervezik meg az átmenetet az egyes iskolatípusok között, és hogyan lehet biztosítani az egyenlő esélyeket.

További témaként jelentkeznek azok a pedagógiai problémák, amelyeket Franciaországban a moszlim gyerekek, Németországban az Oroszországból bevándorolt németek gyermekei, vagy a Jászországban a cigánygyerekek jelentenek.

A kilencvenes évek közepe óta olyan témák is napirendre kerültek, mint az *Oktatás Európa számára* és *EU-bővítés Magyarország példáján*. Ezt az indokolta, hogy az akkor még csak megcélzott, azóta már végbement EU-integráció a csatlakozó országokban az iskolában is szükségessé tette az előkészületeket a csatlakozásra.

Tematikus szemináriumok

A Német-Francia Ifjúsági Iroda születésének 30. évfordulóján, 1993-ban indította el ezt a rendezvénytípust. A program szerkezete a következő: tíz-tíz német, francia és magyar hallgató találkozik a tavasz folyamán egy hétre valamelyik főiskolán, ahol vegyes kiscsoportokban dolgoznak valamilyen kerettéma egy résztemáján. Az eredményekről egy közös rendezvényen számolnak be a többi résztvevőnek. Az első alkalommal az előre megadott kerettéma az *Értelmiség és hatalom* volt. Ebben a programban a vechtai és jászberényi hallgatók az Angers-i Egyetem földrajz szakos hallgatóival együtt vettek részt. A kiscsoportos foglalkozásokra Vechtában került sor, ahol azt a kérdést vitatták meg, milyen volt az értelmiség politikai és társadalompolitikai befolyása a huszadik században, és hogy milyen hatása volt a politikai jelmondatnak – „a népeknek van önrendelkezési joga” (Woodrow Wilson) – Közép-Európában az első és második világháborút követő menekülési hullámra és kitelepítésekre.

Június végén az összes, mintegy kétszáz résztvevő Budapestre érkezett egy hétre, ahol folytatták a munkát és a vitákat a résztemáikkal kapcsolatban, ezúttal azonban

régiók feletti szempontok szerint összeállított vegyes munkacsoportokban, majd a csoportok beszámolóit megvitató plénumban. A Német-Francia Ifjúsági Iroda ezt követően a referátumokat egy kötetben összegyűjtve kiadta.

1998-ban újra megrendezésre került ez a program, ezúttal a kerettéma így hangzott: *A munka jövője - a jövő munkája*. Ez a program is egy egyhetes háromoldalú szemináriummal kezdődött az év elején az egyik résztvevő intézményben, majd az összes résztvevő találkozott április végén egy hétre a franciaországi Poitiers *Futuroscope*-jában. Főiskoláink hallgatói ebben a programban is részt vettek, miután Jászberényben az egyhetes háromoldalú szemináriumon megvitatták a témát.

1999-ben ugyanebben az összetételben megrendeztünk egy szemináriumot *Regionális kultúra és európai egység* címmel. Ez a szeminárium a három együttműködő intézmény rendezvénye volt. A szeminárium egy egyhetes jászberényi, majd egy hónappal később egy egyhetes angers-i részből állt. A munka középpontjában a már létező és a később létrejövő országon belüli és határokon átívelő *interrégiók* példái, valamint politikai, gazdasági és kulturális tevékenységei álltak Németországban, Nyugat-Franciaországban és Magyarországon. A résztvevők megvitatták a magyarországi régiók kialakításának akkor éppen aktuális és nagy vitát kavart kérdését is.

2000-ben egy hasonló szerkezetű szemináriumot szerveztünk egy szociálpedagógiai témáról, amelynek címe *Ifjúsági intézmények, gyermek- és ifjúságvédelem, prevenció* volt. Ebben a programban a vechtai és jászberényi főiskolák francia partnere a Bordeaux melletti Gradignan főiskolája volt, amely kapcsolat létrejöttében az akkori jászberényi francia lektor, Cécile Dutrech közvetített. A három tízfős csoport télen egy hétre Jászberényben jött össze, majd tavasszal ismét egy hétre Bordeauxban. Ez a kapcsolat később sajnos megszakadt, mivel a francia kollégának, Jean-Luc Richelle-nek habilitációjára kellett koncentrálnia, 2003 júliusában pedig a német kolléga, Elmar Supe, aki részt vett a programban váratlanul elhunyt.

Ezek a tematikus szemináriumok is, éppúgy, mint a pedagógiai programok, a szakmai eredmények mellett intenzív személyes kapcsolatokat is eredményeztek európai kontextusban.

A hallgatók egyéni csereprogramja

Az 1993/1994-es tanév második félévével kezdődően 15 hallgató érkezett vendég-hallgatóként a vechtai főiskolára. Ezek közül egy férfi volt, a többi nő. A hallgatók egy félévet – egyéni szervezésben néha többet – töltöttek el Vechtában, ahol német nyelvet, valamint más, őket érdeklő tantárgyat tanulmányoztak, pl. angolt, társadalomtudományokat és (egy esetben) művészetet.

Minden hallgatónak bele kellett illeszkednie a magyartól különböző német tanulmányi rendszerbe, aminek jellemzője, hogy nincsenek benne mereven meghatározott tanulmányi programok és évfolyamok. Ezzel szemben minden hallgató a tanulmányi

rend keretei között a kínálatból saját maga állítja össze a kurzusait. A jászberényi hallgatók mindannyian részt vettek a külföldi hallgatók körének foglalkozásain, amit a vechtai főiskola egy felsőbb éves német szakos hallgatója vezetésével biztosított a szorgalmi időszak alatt számukra. A külföldi hallgatók ennek a körnek a foglalkozásain tanácsokat kapnak a tanulmányaik tervezésével és szervezésével kapcsolatban, valamint információkat a városról és a régióról. Itt egymást is jobban megismerhetik, és a kör foglalkozásain kívül is találkozhatnak egymással.

A vendéghallgatók kiválasztása és általános felügyelete a két nemzetközi felelős oktató, a szakmai felügyelet az illetékes szaktanszék feladata. A hallgatói kör vezetője is rendelkezésükre áll a tanulmányaikkal összefüggő kérdésekben.

Ketten a korábbi vendéghallgatók közül Vechtában találták meg párjukat, és ma ott élnek boldog házasságban, illetve az egyik pár időközben két gyermekével az Egyesült Államokba költözött, ahol az Alabama állambeli Tuscaloosában élnek. Ők ketten a testvérvárosi kapcsolatok keretében lebonyolított csereprogramok során számos alkalommal álltak rendelkezésre, elsősorban tolmácsként.

A további hallgatók négyhetes vagy három hónapos tanulmányúton vettek részt Vechtában, germanisztikai, szociológiai, illetve zenei tanulmányok céljából. Ők a tanulmányutak idején már haladó szinten voltak, foglalkozásukra nézve aktív pedagógusok, vagy tanulmányaikat éppen lezáró leendő pedagógusok. Így a Vechtában szerzett ismereteiket munkájuk során rögtön továbbadhatták.

Amennyiben a hallgatók nemcsak a főiskola hallgatói, hanem egyben jászberényi lakosok is, akkor megkaphatják a Vechta város által a testvérvárosi kapcsolat keretében felajánlott ösztöndíjat is. Vechta város egy másik csereprogram költségeinek fedezésére is ad támogatást évente mindkét irányban.

A jászberényi hallgatók vechtai tanulmányainak ellentételezéseként három alkalommal volt 2-3 vechtai hallgató két vagy három hétig tutorként Jászberényben. Ezek a vechtai hallgatók a jászberényi főiskolán az itteni német műveltségi területen hallgatók számára tartanak foglalkozásokat a német nyelvtan és országismeret témakörében, valamint társalgási foglalkozásokat, ahol megbeszélik a német és magyar tanulmányi- és életkörülmények közötti különbségeket. A hallgatók ilyen találkozásai is rendkívül hasznosak és gyümölcsözőek mind a szakmai, mind pedig a személyes kapcsolatok szempontjából.

Egy további vechtai hallgató több hónapot töltött Jászberényben államvizsgái befejezése után, ahol gyakorlatilag lektori feladatokat látott el. Évekkel korábban elkezdte tanulmányait a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetemen, amit később abbahagyott, azonban budapesti tanulmányai során némi magyar nyelvtudást szerzett.

Oktatók egyéni csereprogramja

Egy együttműködés a felsőoktatásban lehetővé teszi, de ugyanakkor fel is tételezi, hogy az a lehető legtöbb szakterületen folyjék. Az, hogy a két intézményben működő tudományágak hány képviselője vesz részt az együttműködésben, egyik fontos mutatója az életképességének. Ebből a szempontból is pozitív a mérleg.

1992-től kezdve vechtai oktatók intenzív tanfolyamot vagy vendégelőadást tartottak Jászberényben a következő területeken: környezetismeret, történelem, gazdaságelmélet, biológia, környezettudományok, gerontológia és szociálpedagógia.

Jászberényből a következő területek képviselői tartottak előadást és folytattak szakmai konzultációkat Vechtában: germanisztika, ének-zene, szociológia, fizika és biológia. A háromoldalú pedagógiai program és a tematikus szemináriumok keretében is jöttek német, francia és magyar szakos oktatók Vechtába, illetve a vechtai oktatókkal együtt Angers-ba. A vechtai főiskoláról ugyanígy német, környezetismeret, kémia és pedagógia szakos oktatók vettek részt kísérőként a csereprogramokban.

A jászberényi főiskola anyanyelvi tanszékének egyik tanársegédje tanulmányozta néhány hétig a nyelvoktatás didaktikáját Vechtában, Farkas Ferenc pedig 1994-ben a főigazgató megbízásából képviselte a jászberényi főiskolát Vechtában egy felsőoktatás-politikai konferencián, amelynek témája *Pedagógusképzés kis intézményekben az egyesülő Európában* volt, és bemutatta főiskolája képzési rendszerét.¹

A jászberényi főiskola két művésztanára 1996-ban Vechta város és a vechtai főiskola közös szervezésében és a helyi művészegylet rendezésében bemutatta műveit a város egyik régi épületében, az ún. *Kaponier*-ban. A kiállítás során lehetőség volt kapcsolatokat építeni a jászberényi és vechtai művészek között. A vechtai művészek jászberényi és budapesti kiállításának előkészítése évek óta folyamatban van, és talán a 2004/2005-ös tanév során megvalósul.

¹ Europas kleine Hochschulen (Hrsg. Helmut Gross, Joachim Kuropka) Münster LIT 1997. 304. o.

Publikációk

Egy jól működő együttműködés következő foka a közös kutatás. Ennek eredményei a publikációkban mutatkoznak meg. A két intézmény közös kutatásainak eredményei számos tanulmány formájában jelentkeznek a Pethő László által szerkesztett Jászsági Évkönyvben.² Ezek a tanulmányok történelmi, didaktikai és pedagógiai témákkal foglalkoznak, valamint a pedagógusok politikai tevékenységével a saját régiójukban (a Jászságban, ill. Dél-Oldenburgban).

Ha ezekhez még hozzászámítjuk a jászberényi szociológus, Pethő László, valamint a kollégák tanítványainak, Furcsa Laurának, Csöke Anitának, Telekes Nikolettnek cikkeit és fordításait, akkor jelentős számú publikációról beszélhetünk. A mérleg tehát ezen a területen is pozitív.

Kitekintés a jövőre

Egy sikeres együttműködés létjogosultságát a témák sokszínűségével, a résztvevő oktatók és hallgatók számával bizonyíthatja, valamint azzal, hogy a tevékenységek éveken keresztül változatlan intenzitással folynak. Az együttműködés két koordinátora, Stanitz Károly Jászberényben és Helmut Gross Vechtában, abban volt sikeres, hogy megnyerték az ügynek a jászberényi főiskola három hivatalban lévő főigazgatóját, a vechtai főiskola alelnökét, rektorát és elnökét, valamint az említett oktatókat, akik támogatták vagy részt vettek a csereprogramokban. Kiválasztották a hallgatói együttműködés résztvevőit, illetve gondjukat viselték az őket fogadó főiskolán.

² A Jászsági Évkönyvben megjelent írások:

Echo - Visszhang az Oldenburger Münsterland tudósításaiból (Fordította: Stanitz Károly) 1993.

Andreas Kathe: Vechta hagyományos eseménye a Stoppelmarkt 1994.

Furcsa Laura: Vechta iskoláiról 1996.

Axel Fahl Dreger: Német testvérvárosunk új múzeuma a Zeughaus – 1997.

Frank Käthler: Az elégedett polgár megbízható reklámhordozó (Fordította: Stanitz Károly) – 1998.

Joachim Kuroпка: A demokratikus önkormányzatok újjáalakulása Vechtában és közigazgatási körzetében (Fordította: Palla Lászlóné) 1998.

Hermann von Laer: Egy kistrégtől lehetőségei (Fordította: Szívós Anita) 1998.

Günther Warnken: Újszerű jelenségek a társadalomban és az iskolában 1999.

Csőke Anita: A német és a magyar iskolarendszer összehasonlítása – 2000.

Holger Morawietz: Vechta és a vechtai járás iskoláiról (Fordította: Miklósné Kis Ildikó) – 2001.

Karl-Heinz Wehry: Jászberény és Vechta kapcsolatainak alakulása – 2002.

Peter Nitschke: A regionális identitás és a mentalitás változása az európai integráció folyamatában (Fordította: Telekes Nikolett) – 2003.

Az együttműködés jövője, sőt a kapcsolatok bővítésének lehetősége kedvezőnek tűnik. A jászberényi főiskola ugyanis része 2000 óta a Szent István Egyetemnek, ami azt jelenti, hogy az egyetem más karainak bekapcsolódásával újabb szakok jöhetnek szóba, elsősorban a biológia és a környezettudomány területén. A vechtai főiskola helyzete pedig, amióta 2002 októberében elnöki rendszerre állt át, és vége lett az évekig tartó elkeseredett vitáknak az intézmény jövőjéről, konszolidálódni látszik. Jelenleg az az elképzelés, hogy a 2003/2004-es tanévtől kezdve a pedagógusképző szakok fokozatosan átállnak a nemzetközi kétszintű (bachelor/master) képzésre. Ez a munka most ugyan nagyon sok energiát leköt, később azonban lehetővé teszi azt, hogy a hallgatók a teljesített kurzusokat könnyebben elismertethessék más intézményekben, ami a hallgatói csereprogramokat is meg fogja könnyíteni. Tehát hosszú távon ezen a területen is pozitív eredmények várhatók.

2004. július elsejével a Jászberényi Főiskolai Kar Barkó Endre személyében új főigazgatót, a Vechtai Főiskola Prof. Marianne Assenmacher személyében - történetében először - női elnököt kapott. Helmut Gross utóda a nemzetközi felelős posztján Martin Schwarz lett. Először 2003 októberében, a testvérvárosi szerződés aláírásának tízéves évfordulója alkalmából rendezett ünnepségen járt Jászberényben a vechtai küldöttség tagjaként. 2004 májusában a jászberényi küldöttség tagjaként Nagyné Paksi Margit képviselte a főiskolát Vechtában. A tervezett ERASMUS szerződés aláírása új lökést adhat a két intézmény együttműködésének az Európai Unió felsőoktatási programjában való részvétellel, amelynek keretében újabb oktatók és hallgatók cseréjére kerülhet sor.

Fordította: Stanitz Károly